

SLOVENCİ V HABSBUŘŠKI MONARHIJI

- Avstrijsko cesarstvo je bilo na začetku 19. stoletja center Evrope, saj je **1815 imel dunajski kongres oz. kongres valčkov**. Na tem kongresu je Avstrija blestela (kot tudi Rusija in Prusija).
- vodilna osebnost je bil **knez Metternich**. On je bil avstrijski kancler. Avstrija ima po njemu celo obdobje (Metternichov absolutizem). Vladał je od dunajskega kongresa do marčne revolucije 1848. Temu obdobju njegovega vladanja parvimo tudi **predmarčno obdobje: 1815 - 1848**
- na dunajskem kongresu je **Avstrija dobila Benečijo, Lombardijo, Istro, Dalmacijo in Poljsko (Galicija)**.
- Poljsko so popolnoma razkosali, največji del z Varšavo pa dobi Rusija.
- ko Nemško cesarstvo propade naredijo **Nemško Zvezo**. To je bila **zveza 35ih dežel**, glavno mesto pa je bilo Frankfurt. Predsednik je bil knez Metternich.

ILIRŠKE PROVINCE

- pomen ilirskih provinc za Slovence: **slovenski jezik postane uradni jezik**.
- ustanovil jih je Napoleon, zato da bi preprečil Avstriji, da bi kršila celinsko blokado.
- glavno mesto je **Ljubljana**
- ilirske provincе so v bistvu **slovanske provincе**
- Slovensko ozemlje, ki NI bilo v Ilirskih provincah: Štajerska, Prekmurje, V Koroška.
- Slovensko ozemlje, ki JE bilo v Ilirskih provincah: Kranjska, Istra, Z Koroška, Goriška
- **konec Ilirskih provinc 1813**, ker Napoleona porazijo v bitki narodov v Leipzigu. Ozemlje potem dobijo Avstrijci.
- **ilirizem**: gibanje v 19. stoletju za združitev J- slovanskih narodov.
  - o Problem ilirizma: to naj bi bila najprej kulturna združitev, nastanek enega samega J-slovanskega naroda. Temu je **nasprotoval Prešeren v črkarski pravdi** (ker je tudi prvi slovenski politični spor). Niso mu bili všeč znaki za šumnike, ki so bili izvzeti iz cirilice.
  - o Kasnejši program, ki je vseboval ilirizem je bila **Tivolska resolucija**.
- kasneje se na novo prerodi Slovenska kultura z **Zoisovim krožkom**

NARODNOSTNA PODOBA AVSTRIJE

- največji problem: **številšnost narodov**
  - o avstrijski del države
    - Nemci 33%
    - Čehi, Poljaki, Ukrajinci 49%
    - Slovenci 5%
    - Italijani 3%
    - Hrvati in Srbi 3%
  - o ogrski del države
    - Madžari 54%
    - Romuni 17%
    - nemci 11%
    - Slovaki 11%
    - Hrvati in Srbi 4%
- **največ je Slovanov!** (Čehi, Poljaki, Ukrajinci, Hrvati, Srbi, Slovenci, Slovaki)
- kot en narod je **največ Nemcev** (1/3)
- **nemški otoki** na Ogrskem, v Vojvodini
- večina mest ima nemški značaj (Ljubljana, Praga, ...)
- Nemci so bili v privilegiranem položaju (zaradi nemščine), razen na Ogrskem. Tudi plemstvo je bilo povečini nemško. Po privilegijih so drugi Madžari, ker na Ogrskem govorijo madžarsko. Oni so bili tudi največji trn v peti države. Pod Habsburžane so prišli v bitki na Mohačkem polju.
- **območje slovanov:**
  - o Čehi, Poljaki, Slovaki, Ukrajinci: Galicija, Z del države
  - o Slovenci, Hrvati, Srbi: na območju Vojne krajine, v Vojvodini
- **območje romanov:**
  - o Romuni, Italijani (ti še posebno v Lombardiji in Benečiji): J Tirolska, Goriška, Istra, Dalmacija
  - o Židje: Dunaj
- iz nacionalne pestrosti je bila itak tudi **verska različnost**
  - o katoliška > protestantska > pravoslavna > uniatska > judovska
- monarhija se deli na **dežele oz. vojvodine**. To so kot majhne državnice. Problem: meje dežel potekajo drugače, kot so narodnostne meje. Večina dežel je torej večnacionalnih.

- **slovenske dežele:** Koroška, Štajerska, Kranjska (najbolj enotna, 90% Slovencev), Istra, Goriška
- nemški jezikovni otok na slovenskem - **Kočevje**.
- ostale dežele, kjer so tudi Slovenci, so nacionalno zelo pisane:
  - o Koroška (S od Karavank še živi 120 000 slovencev, kar je absolutna večina)
  - o Štajerska (etnična meja poteka tam, kjer je danes državna meja med Slovenijo in Avstrijo)

METTERNICHOV ABSOLUTIZEM (1815 - 13.3.1848)

- to je tudi **predmarčno obdobje**
- takrat je bil Metternich Avstrijski kancler, vladarji pa so bili Habsburžani (med tem časom sta bila dva vladarja: Franc I in Ferdinand, a v bistvu je bil glavni Metternich).
- **značilnosti** njegove politike:
  - o **status quo** .. Metternich je bil zelo konzervativen in si je prizadeval k ohranjanju trenutnega stanja
  - o **politika ni stvar javnosti** .. politika je za ljudi prepovedana. O tem ne smejo govoriti, pisati, razpravljati spljoh
  - o **stroga cenzura** .. Avstrija postane izjemno policijska država, ni nobenih političnih časopisov, ...
- narodi se začnejo prebujati in v času Metternicha se to ni dalo pokazati skozi politiko, zato svoje zahteve začnejo izražati skozi znanost in kulturo.
- slovinci dobimo **prvo znanstveno slovnico** - **Jernej Kopitar**. Razlog: niso verjeli, da lahko Slovenski jezik razpravlja o znanosti, saj naj bi ne imeli dovolj terminologije.
- Linhart in Vodnik sta bila prepovedana. Predpisano je bilo, da se v literaturi ne sme žaliti višjega plemiškega naziva od barona.
- oporo ima Metternich **cerkvi, vojski in policiji**. Cerkev ima predvsem ideološki pomen (močno vpliva na javno mnenje). Ljudi je hotela odvrniti od kakršnih koli revolucionarnih idej.
- Metternich je imel do industrijske revolucije zadržan odnos zato ker se je bal socialnih problemov (proletariata, stavk, ..)

POMLAD NARODOV

- revolucija je aktualizirala **nacionalno vprašanje**
- **ITALIJA**
  - o bila politično popolnoma rakropljena
  - o voditelji italijanskega gibanja za združitev: **kraljestvo Piemont - Sardinija**. Ti so takoj po zmagovitem uporu

zoper avstrijsko oblast v Lombardiji in Benečiji napovedali vojno Avstriji.

- o beneška republika je padla 1849 in tako je bilo konec italijanske revolucije. **General Radetzky** je svojo vojsko peljal v Italijo in nazaj dobil Lombardijo in Benečijo, kar mu po dveh zmagah uspe.

- NEMČIJA

- o bila politično razdeljena
- o njihov največji problem je bil, da **niso imeli svoje države**. Živel so v Nemški Zvezi, ki je bila naslednica Nemškega Cesarstva.
- o **zasedanje frankfurtskega parlamenta**, kjer hočejo združiti Nemčijo. Na tem parlamentu dobijo nacionalno zastavo.
  - osrednji problem: **Kako velika naj bo Nemčija?** Obstajala sta dva stališča: **velikonemški koncept** (vsa Nemčija naj bo združena v eno (tako bi razpadlo Avstrijsko cesarstvo, sam boli njih). To bi bila za Slovence smrt, saj bi se vsi germanizirali.) in pa **malonemški koncept** (združijo naj se ostale dežele BREZ Avstrije.)
  - delno uresničil se je malonemški koncept in nastala je **Nemška Carinska Zveza**
  - kasneje je Pruski kralj razgnal frankfurtski parlament

- AVSTRIJCI

- o revolucija se je začela 13. 3. 1848, vzroki za začetek pa so bili:
  - **nacionalni problem** – v Avstriji živi 16 narodov. Priviligirani so Nemci. Vsi narodi so postavili svoje nacionalne zahteve, med njimi tudi Slovenci. Narediti jočejo enakopravne pravie, Nemci pa hočejo k Nemčiji.
  - **Metternichov absolutizem** – ljudje hočejo več pravic, odpravo cenzure, predvsem pa, da bi Avstrija dobila svoj parlament.
  - **družbeni problem** – večina ljudi v Avstriji se ukvarja s kmetijsvom, še vedno živijo v zelo zastarelih razmerah (fevdalizem). Niso svobodni, še vedno plačujejo tlako in dajatve. Drugod po Evropi je fevdalizem namreč že ukinjen.
- o potek revolucije:
  - izbruhne **13.3.1848 na Dunaju**. Upre se meščanstvo in zahteva **odstop Metternicha**.

Zahtevajo tudi **politične pravice** (parlament v Avstriji).

- cesar **Ferdinand I** odslovi Metternicha in obljubi volitve. Ker je bil Ferdinand star komaj 12 let, ga zamenja 18 letni **Franc Jožef**.
- **Avstrija dobi parlament / državni zbor** in s tem volitve. Voliti so smeli samo premožni ljudje. Njihova prva naloga je bila **sprejeti ustavo**. Leta 1849 Franc Jožef **razžene parlament**, ker je bila njegova moč preveč omejena.
- **Fevdalizem** se kljub temu ni nikoli več vrnil, odpravili so ga **9.9.1848 z Zakonom o zemljiški odvezi**. Odpravili so ga tako, da so v Franciji fevdalci dobili vso zemljo, v Avstriji pa so dobili fevdalci odškodnino (1/3 plača država, 1/3 kmet, 1/3 se je moral pa fevdalec odpovedati).
- ko so kmetje dobili svoje, revolucije niso več podpisali, in v revoluciji so ostali samo še meščani in delavci

- SLOVANI

- odgovor na Frankfurtski parlament je bil **Vseslovenski kongres v Pragi**, kjer se zberejo vsi Slovani.
- glavni problem: **Ali bodo Nemci res naredili Veliko Nemčijo?**
- vodja kongresa je bil **František Palacky**, ki je rekel: *“Če avstrije ne bi bilo, bi si jo morali izmisliti.”* Bali so se namreč, da bodo naredili Veliko Nemčijo in tam bi kot narod vsi propadli. Palackyjev stavek odraža pozitivno mišljenje o Avstriji, saj v njej Slovani vidijo varnost pred Veliko Nemčijo. Ni pa ta Avstrija tako dobra, da bi jo venomer hvalili. Hoteli so, da da Slovanom več pravic (enakopravnost z Nemci).
- **avstroslavizem** – da bi bili Slovani skupaj z Avstrijci, da bi se podpirali, vendar Slovani še vedno zahtevajo svoje pravice.
- cesar Franc Jožef dal raznati ta kongres. Rusi so namreč menili, da bi se morali Slovani združiti z rusijo. Zaradi te “grožnje” je torej Franc Jožef dal razgnati kongres. Poveljnik vojske je bil **Windishgrätz**.

- MADŽARI

- o nacionalni vodja 1848 je bil **Lajosh Kossuth**
- o Madžari so se hoteli odcepiti od Avstrije in za nekaj mesecev so to tudi naredili. Avstrijci so jih morali vojaško

poraziti, da so jih dobili nazaj. Na strani Avstrijcev so se bojevali Hrvati, katerih vojsko je vodil **Ban Josip Jeračić**.

SLOVENSKI NACIONALNI PROBLEM

- **bili smo razsekani na dežele** (Koroška, Kranjska, Goriška, Istra). Te dežele so bile razdeljene s carinami. Najbolj slovenska je bila Kranjska (90% Slovencev).
- prvi cilj slovencev je bilo združiti slovensko narodnostno ozemlje → **Zedinjena Slovenija** (hoteli so združiti dežele)
  - o Zgornja Štajerska je bila v bistvu nemška, spodnja Štajerska pa slovenska
  - o na Koroškem so živeli Nemci in Slovenci, 80% je bilo Slovencev, vendar je bilo to ozemlje zelo izpostavljeno germanizaciji. Od ostalih Slovencev jih ločijo Karavanke. V 19. stoletju so se ti kraji zelo **germanizirali**. L. 1879 je bilo še 120 000 Slovencev, danes pa jih je samo 11 000.
  - o na Goriškem (Primorskem) si Slovenci delijo prostor z Italijani
- Slovenci so **izpostavljeni germanizaciji, italianizaciji in madžarizaciji**
- Slovenskega meščanstva je zelo malo in tak se izoblikuje kulturno gibanje (v mestih)

SLOVENSKO NARODNO GIBANJE

- v času Metternichovega absolutizma so Slovenci delovali samo skozi t.i. **narodne buditelje**, ki so si prizadevali za kultiviranje in splošno uporabo slovenskega jezika.
- z naraščanjem obiskovanja šol in pismenosti se je krepila vloga slovenskega jezika v rednih in zlasti **nedeljskih šolah**. Te so leta 1816 postale obvezne za vso mladino. V tridesetih in štiridesetih letih je izšlo več slovenskih učbenikov, kar je samo pomagalo nacionalni zavesti.
- najpomembnejšo vlogo v narodnem gibanju so imeli **duhovniki (Urban Jarnik, Anton Martin Slomšek, Matija Majar - Ziljski)**. Na Kranjskem je bil pomemben krog **Franceta Prešerna** in **Matija Čopa** ter krog **Janeza Bleiweisa**, ki je od leta 1943 urejal edini slovenski časopis takrat - Kmetijske in rokodelske novice.
- uspehe je slovensko narodno gibanje dobila na Kranjskem, kjer so bili temu gibanju naklonjeni tudi "nemški", višji družbeni sloji.
- uveljavljanju moderne nacionalne zavesti je stalo na poti mnogo ovir. Absolutistična država ni nasprotovala slovenskim kulturnim

prizadevanjem, je pa v nemščini videla pomembno sredstvo integracije. Pokrajinska razcepljenost je pomenila še močnejšo oviro. Zaradi močne deželne identitete je marsikateri posameznik svojo deželno zavest le s težavo podredil nacionalni.

- obstajala sta tudi **dva časopisna tabora: konzervativni** in **liberalni**
  - o **konzervativni**: predstavnik je bil oče naroda **Janez Bleiweiß**. On je bil leta 1848 zelo pomemben, ker je začel izdajati časopis, ki je bil dolgo časa edini slovenski časopis – **kmetijske in rokodelske novice**. (ni pa prvi, prvi so bile *Ljubljanske novice*) KiRN je kmalu postal tednik. Ta časopis Slovenci berejo vse do leta 1860, takrat pa nastanejo že novi časopisi. Ta časopis je bil zelo v pomoč kmetom in obrtnikom. V njem je bilo tudi nekaj literarnih prispevkov in **1848 je bila prvič objavljena Zdravljica**. Imele so tudi svojo kroniko, na zadnji strani pa so bili vici.
  - o **liberalni**: predstavniki so bili **Prešeren, Čop, Dominik Smole, Anastazij Grim**.
  - o razlike med obema tabora: konzervativci so bili bolj vdani oblastem, glavni spor pa je bil odnos do jezika. To je tudi prvi javni spir v časopisih in eden teh sporov je **črkarska pravda**. (*glej spodaj*)
- močno je tudi **narastla literarna produkcija** za “preprosto ljudstvo”:
  - o Bleiwešova *Velika pratika*
  - o edini slovenski časopis *Novice*
  - o *Kranjska čbelica*, pri kateri sta igrala najvidnejšo vlogo Matija Čop I France Prešeren
- želeli so tudi nadomestiti bohoričico, nov črkopis bi imel samo eno črko za šumnike. Ljudje, ki so si prizadevali za nov črkopis:
  - o **Peter Dajnko** (Štajerska, “*dajnčica*”)
  - o **Serafin Metelko** (Kranjska, “*metelčica*”)
  - o nova črkopisa se nista uveljavila, zaradi upora Prešerna in Čopa. To sta dosegla s črkarsko pravdo, kjerso ti dve pisavi prepovedali.
  - o kasneje je **Ljudevit Gaj** uveljavil “*gajico*”
- skupaj z bojem za črkopis so potekala prizadevanja za poenotenje slovenskega knjižnega jezika. Obstajali so **knjižni standardi**. Zanj se je posebej zavzemal **Anton Martin Slomšek**.
- spet se je tudi uveljavila ideja **ilirizma**, vednar so ji višji krogi nasprotovali
- **Fran Miklošič** – on je bil najbolj preiznan slavist v Avstriji v tistih časih. Obvladal je veliko jezikov in **naredil prvo slovnico**

romskega jezika. Na koncu je dobil naziv "akademik", kar je wow.

- **Matija Čop** – obvladal je 18 jezikov. Omenjen je bil tudi z eno najdbo: bil je namreč knjižničar v NUKu, kjer so odkrili, da imajo originalno Kopernikovo knjigo o gibanju predmetov. Matija Čop ni vedel, da je ta knjiga original. On je tudi **naredil pregled slovenskega slovstva od Brižinskih spomenikov do Prešerna**. Pol je pa utonil.
- **Anton Kremlj** – *Dogodivščine Štajerske zemlje*. Veliko piše nasplošno o Slovenski zgodovini.
- **Einszigler** – *Sreča v nesreči*, prva slovenska povest

ZOISOV KROŽEK

- v temu krožku so se ukvarjali s knjigami (prevajali, brali)
- pomembni člani krožka:
  - o **Linhart**: *Poskus zgodovine Kranjske* → imela je polno napak in vsega boga, vendar je še vseeno zelo pomembno delo. Valvasorjeva Kranjska je deželna zgodovina, medtem ko pa je Linhart naredil absolutno zgodovino slovenskega naroda, ne glede na ozemlje. Tako so se Slovenci počasi začeli zavedati lastnega naroda.
  - o **Vodnik**:
    - *Ljubljanske novice* (prvi časopis) → izhajale so 3 leta (1797 – 1800). "Novice" so bile zelo zastarele, tudi do enega leta.
    - *Pesmi za pokušino* (prva pesniška zbirka)
    - *razne kuharske bukve*, ki jih je prevedel iz nemškega jezika
    - v času Ilirskih provinc je pisal **učbenike**. Takrat je bil on kao minister za šolstvo.
    - *pratike* (nekakšen koledar)
    - *babištvo*
  - o **Pohlin**: *Kranjska gramatika* → slovnica Slovenskega jezika. Zanimiva je zato, ker se je javno zavzemal za slovenščino kot uradni jezik.

SLOVENC V LETU 1848

- prve vesti o revoluciji so k nam prišle **16.3.1848**. O tem so pisali v Kmetijskih in Rokodelskih novicah.
- tisti dan so v Ljubljani **porušili Metternichov kip, razbijali trgovske izložbe**, hoteli so se tudi lotiti župana, pa je zbežal iz mesta. Lotili so se tudi mitnice.
- bolj ugledni meščani so imeli zvečer gledališko predstavo o dogodkih na Dunaju

- ker se razbijanje in anarhija nista končala, so **dobili mestno stražo**
- splošni žür je bil tudi na podeželju, kjer so kmetje vdirali na gradove in jih požigali. Najbilj znan je **napad na grad na Igu**, kjer so kmetje posiljevali in oh in sploh.
- stvari so se umirile šele po parih dneh
- slovinci so dali pobudo za **prvi slovenski politični program** (zahteve naroda), ki so jih poimenovali **Zedinjena Slovenija**. Oče tega programa je bil **Matija Majar - Ziljski**.
  - o Ta program še istega leta doživi različna dopolnila, tako da je avtorjev več.
  - o intelektualci, ki so živeli na Dunaju in v Gradcu, so širili to idejo Zedinjene Slovenije in se združili v **Društvo Slovenija**.
  - o glavni cilj ZS je bil **združiti vso slovensko etnično ozemlje**, ki je bilo takrat razdeljeno med posamezne dežele. Dežela naj bi se imenovala Zedinjena Slovenija oz. Kraljevina Slovenija.
  - o **to NI zahteva po samostojnosti**, še vedno priznavajo oblast Habsburžanov.
  - o ostale zahteve so bile:
    - enakopravnost jezika
    - javna raba slovenščine
    - samostojni kulturni razvoj (da bi vodili gledališča, opere, muzeje...)
    - samostojni gospodarski razvoj
  - o to je prvi slovenski program in dolgo časa tudi edini
  - o **po revoluciji je bil ta program prepovedan**, ker če bi nastala Zedinjena Slovenija, bi se Avstrija notranje spremenila – spremenile bi se deželne meje. To ohranitev Avstrijskih mej podpira **pragmatična sankcija**, ki jo je napisal Karl, oče Marije Terezije. Program so prepovedali tudi zaradi Nemcev in načela konzervativnosti.
  - o **I. 1853 nastane prvi slovenski zemljevid**, ki ga je naredil **Peter Kozlee**. On je bil med drugimi tudi lastnik Uniona. Na zemljevidu so imena vseh krajev v slovenščini, Zaradi tega so Petra zaprli za pol leta, saj je bil program še vedno prepovedan.
- aktualnost idej Zedinjene Slovenije se je pri Slovencih pokazala ob večih kriznih obdobjih, in sicer:
  - o ob času taborov (množična zborovanja na prostem, 1868 – 1871)
  - o v času razpada Avstrije (konec 1. svetovne vojne)
  - o ob koncu 2. svetovne vojne

BACHOV ABSOLUTIZEM (1851 - 1859)

- to je **obdobje v Avstriji po marčni revoluciji**, po revoluciji se absolutizem vrne in Avstrija ni svobodna država
- **Alexander Bach je avstrijski kancler** (predsednik vlade)
- podobnosti med Bachovim in Metternichovim absolutizmom:
  - o cenzura
  - o politika ni stvar javnosti
  - o Avstrija je policijska država (polno zaporov)
- **fevdalizem** pa je bil vseeno **odpravljen!**
- razlike med Bachovim in Metternichovim absolutizmom:
  - o Bach bil naklonjen industriji in z njim se začne razvoj industrije v Avstriji
  - o Bach je v Avstriji uvajal reforme:
    - leta 1857 je bila **dokončana južna železnica** na Slovenskem
    - **spremembe v šolstvu** (če otroci ne bi hodili v šolo, bi morali starši v zapor)
    - **sporazum z Vatikanom**, saj so bili skregani zaradi Jožefa II. Sporazum se imenuje **konkordat**, in je bil podpisan **1855**. Tako se je položaj cerkve v Avstriji znatno izboljšal.
- **1859 je absolutizma konec**. Tega leta je Avstrija v vojni za Benečijo in Lombardijo proti Piemontu. Italija se namreč hoče ponovno združevati. Tako Avstrija za vedno izgubi Lombardijo. Takrat je cesar Franc Jožef II na prestolu. Drugi razlog, da je Bach odstopil je pritisk meščanstva, ki je hotelo več svobode.

- SLOVENCİ V ČASU BACHOVEGA ABSOLUTIZMA

- o ustanovljena je **prva slovenska založba** → **Društvo Svetega Mohorja** oz. **Mohorjeva Družba**. Že od nastanka se je ukvarjala s pobožno literaturo. Pomen za slovenski narod: preko Mohorjeve Družbe se začnejo knjige širiti tudi na podeželje. Ta družba je imela veliko članov in je v zgodovini slovenskega naroda naša največja založba. Delovala je do konca 2. svetovne vojne, po vojni pa je k nam prišel socializem, ki je bil zelo sovražno razpoložen do cerkve (Mohorjevo Družbo so namreč vodili duhovniki)
- o protiutež Mohorjevi Družbi je bila **Prešernova družba**
- o **Anton Martin Slomšek** je bil **škof Lavantinske škofije**. Center Lavantinske škofije je bil v **Št. Andražu**. Kasneje Slomšek **prenese glavni sedež škofije v Maribor**. Ker je Št Andraž nemško govoreče mesto, Maribor pa slovensko, se tudi **maše izvajajo v slovenskem jeziku**.

- o Slomšek je znan tudi kot pisem pesmi (“*En hribček bom kupil*”), napisal pa je tudi slovenski učbenik: “*Blaže in Nežica v nedeljski šoli*”, ki je bil bestseller 😊 Šolo se je obiskovalo v nedeljo popoldan. Tja so hodili vajenci in vsi, ki so se učili obrti in niso obiskovali šole.

ZDRUŽITEV ITALIJE

- nacionalni problem sta bili Lombardija in Benečija.
- Italije se v 19. stoletju združi, potsane država (združevati se je začela 1859, ko je bilo v Avstriji konec Bachovega absolutizma. Sardinija vzame Lombardijo.) Združevanje je potekalo **od severa proti centru** in od **juga navzgor**.
- združevanje na jugu vodi **Garibaldi**
- **1859 - začetek združevanja**
- **1866 - Avstrijsko - Pruska vojna**. Italijani so pomagali Prusom, in ker je Prusija zmagala je Italija **dobila Benečijo**. V Benečiji živijo Beneški Slovenci, ki živijo ločeno od ostalih slovencev. Od te združitve je po površini Vatikan to kar je danes: Trg Sv. Petra. Zaradi tega so se odnosi med Italijani in ljudmi v Vatikanu zelo oslabili.
- **1879 - Italija združena**
  - o ureditev: parlamentarna monarhija
  - o vlada družina **Savoja**
  - o imajo parlament, volilno pravico pa imajo tisti, ki so pismeni, kar je malo
  - o zelo se pozna prepada med S in J Italije. J popolnoma obvladuje mafia.
  - o Italijanom ni bilo dovolj ozemlja, hoteli so Istro, Dalmacijo, Primorsko. To so očitno pokazali v 1. svetovni vojni. Če država hoče sosednje ozemlje se temu reče **iredentizem**.

ZDRUŽITEV NEMČIJE

- Nemčija je že bila združena gospodarsko (**Nemška Carinska Zveza**)
- združevanje se prične v Prusiji in glavne zasluge ima pruski kancler **Otto von Bismarck**. Imenujejo ga tudi “železni kancler”. On je vedel, da se Nemčija lahko združi samo z vojno z Avstrijo (Ki pa je bila 1866, Avstrijsko - Pruska vojna).
- vojna z Avstrijo je bila na Češkem in sicer na **Karlovem Gradcu**. To je prva “moderna bitka”, zaradi pušk, ki so jih imeli nemci. Avstrijci so še vedno imeli vse staromodno. Bitka je bila zelo krvava, doh. Nemcem so pomagali tudi Francozi. Logično, da **Avstrija izgubi**.

- **1867 Avstrija nastane Avstro - Ogrska**
- Nemcem je pretila nevarnost še od Francije, saj Francija ni hotela da na vzhodu dobi veliko sosedov, boji se namreč, da bo Nemčija vzela veliko pokrajin, zato je **1870 Francosko - Pruska vojna. Francozi izgubijo.**

INDUSTRIALIZACIJA NA SLOVENSKEM

- po letu 1830, ko je bilo konec celinske blokade
- indikatorja:
  - o **uvajanje 1. pranih strojev**
  - o **gradnja južne železnice**
- **PRVI PARNI STROJ**
  - o prvi na Slovenskem leta **1819 v Trstu**. To je bil parnik Karolina, bil je potniški in je vozil na relaciji Trst - Benetke. Bil je last ameriškega konzula.
  - o Pri nam se pred sredo 19. stoletja pojavi 25 potniških parnikov
  - o prvi parni stroj 1835 v Ljubljani v "cukrarni"
  - o **prve tri strojne tovarne** - vse tri so bile tekstilne (predilnice):
    - v Ajdovščini
    - v Preboltu (Polzela)
    - v Ljubljani
  - o delo v the tovarnah temelji na stroju
  - o surovine: Lan zamenja bombaž in volne
- **JUŽNA ŽELEZNICA**
  - o dolgo časa je bila Ljubljana tadnja postaja (zaradi barja), potem pa je bil zgrajen **borovniški viadukt**.
  - o najbolj očitna posledica železnice je, da postaneta blago in prevoz bistvena **cenejša**
  - o slabe lastnosti:
    - propad furmanstva (ker so bili tako drgai)
    - trpijo kmetje, sa se uvažajo poceni živila
  - o dobre lastnosti
    - dobre možnosti za zaposlitev
    - kraji ob železnicah prosperirajo
    - železnica nekako poveže Slovence (prometno)
  - o največja **železarna: Prevalje**, ki je bila v lasti tujcev **Rosthornov**. Ta tovarna je proizvajala železniške tire za vso monarhijo. Imeli so zelo napredno tehniko: **puclanje železa**, kar je postopek pridobivanja jekla.
  - o največji **rudnik** je v **Lešah na Koroškem**.
  - o popularen postane tudi **premog** in premogovniška družba zelo profitira.
  - o tovarna **pločevina** je bila v **Lipici**
  - o največ **fužin** je bilo na **Kranjskem, Pohorje največ**, lastila si jih je družina **Zois**.
  - o **žebjarstvo** je bilo v **Kropi**
- **PREMOGOVNIŠTVO**

- o premog postane uporaben šele z industrijsko revolucijo.
- o če ga segrejejo, dobijo **koks** in lahko se uporablja v fužinarskih pečeh
- o najbolj je bil donosen **rudnik živega srebra v Idriji**

- **VEČJE TOVARNE**

- o predilnice
- o železarne
- o papirnica v Vevčah
- o livarna v Ljubljani
- o steklarstvo na Pohorju (dolgo smo steklo uvažali iz Benetk, sedaj pa Pohorje slavi po svojem steklu)
- **najbolj industrijsko razvito mesto v tem času: TRST.** Je izredno napreden in ima veliko prebivalstva. V njem je tudi znana tovarniška zavarovalniška družba **Lloyd**
- slovinci imamo 2 pomembna **izumitelja**:
  - o **Resselj Josef** - **Ressljev ladijski vijak**
  - o **Puhar Janez** - **fotografija na steklo**
- na Slovenskem je veliko tujih industrialcev. v Evropi se na parne stroje spoznajo Angleži, imamo pa tudi nekaj domačih rodbin v tej industriji:
  - o **Trpinci**
  - o **Zoisi**
  - o **Bleiweiši**